

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 10 Obet' pre našu záchranu

Nedeľa: Pokorný služobník

(Iz 50,4-11 SEkP) ⁴Pán, Hospodin, mi dal jazyk učeníkov, aby som vedel unaveného posilniť slovom. Ráno čo ráno mi prebúdzajú ucho, aby som počúval ako učenici. ⁵Pán, Hospodin, mi otvoril ucho a ja som sa nebúril, späť som neustúpil. ⁶Chrbát som nastavil tým, čo bili, a líce tým, čo mi trhali bradu, tvár som si nezakryl pred potupou a slinou. ⁷Pán, Hospodin, mi však pomáha, preto nebudem potupený. Preto som si zatvrdil tvár s' a kameň a viem, že nebudem zahanbený. ⁸Blízko je ten, čo mi vymôže spravodlivosť. Kto chce so mnou viesť spor? Postavme sa zoči-voči! Kto je mojím žalobcom? Nech pristúpi ku mne! ⁹Hľa, Pán, Hospodin, mi pomáha, kto ma obviní? Hľa, všetci sa zoderú ako rúcho, mole ich zožerú. ¹⁰Kto z vás sa bojí Hospodina, nech počúva hlas jeho služobníka. Kto kráča v tmách a nemá svetla, nech dúfa v meno Hospodina a spolieha sa na svojho Boha! ¹¹Hľa, všetci, čo zakladáte oheň a zapalujete fakle, vstúpte do svetla svojho ohňa a medzi fakle, ktoré ste zapálili. Z mojej ruky sa vám to dostalo, ľahnete si na miesto bolesti.

Toto je už tretia zo štyroch ebedských piesní, ktorá je "Mesiášov [služobníkov] monológ o tom, ako skrze poslušnosť (vv. 4-5) a utrpenie (v. 6) rastie do dokonalosti."¹ Historická identifikácia služobníka z tejto piesne, nie je jednoduchá. WATTS tu vidí Zerubábelu, ako toho, ktorý trpezlivo znášal ústrky a protivenstvá od Tattenaja, ktorý chcel zabrániť obnove jeruzalemského chrámu² (viď aj Ezd 5,1-5). Iní učenci tohto trpiaceho služobníka stotožňujú so samotným Izaiášom a to na základe "pseudoepigrafu Mučeníctvo Izaiáša"³, ktoré popisuje Izaiášovu mučenícku smrť rozpílením, pri ktorej neplakal. My sa však budeme viacej zaoberať novozákonnou interpretáciou tejto ebedskej piesne (v NZ má tento text naozaj silný ohlas), ktorá jej naplnenie vidí v postave Ježiša Krista.

Táto pieseň má svoju štruktúru. Každá nová časť piesne začína Adonaj YHWH, tj. Pán Hospodin (vv. 4, 5, 7, 9) a každá nasledujúca časť je dlhšia ako predchádzajúca: časť A (v. 4), časť B (vv. 5-6), časť C (vv. 7-8) a nakoniec časť D (vv. 9-11).

v. 4: Tento verš Hospodinovho služobníka charakterizuje ako toho, kto od Hospodina dostal dar jazyka (jazyk učeníkov). Úlohou tohto služobníka je vzdelávanie. BENEŠ prepája tento Izaiášov "jazyk učeníkov" s novozákonným duchovným darom jazykov a poukazuje ako sa toto proroctvo naplnilo na Ježišovi:

Hospodin dokáže premeniť našu reč a chce to urobiť, lebo to potrebujeme (viď Jak 1,26; 3,2-12). Ukazuje to ako na svojom služobníkovi, tak na Ježišovi a apoštoloch. [...] **Dar jazyka** Izaiášovi a hovorenie novými jazykmi o Turícach sú zhodné javy. Služobník od Hospodina

¹ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentár verš po verši. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1. str. 877.

² WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 34-66*. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 720 s. ISBN 978-0-310-58852-8. str. 393-397.

³ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 34-66*. str.397.

prijal slová (doslova Boh v ňom prebudil slovo), ktorým je schopný podopierať zomdlených a vypovedať o Božom jednaní vo svojom živote. Podobne o Turícach Boh premieňa reč učeníkov tak, že sú schopní vypovedať o Božom jednaní (Sk 2,11). Práve k tomu nový jazyk, teda darované slová sú určené. Ježiš ich označuje ako rozpoznávací znak tých, kto mu veria. Navyše je v Novom zákone z daru jazyka vyvedené, že jeho správcom je sám Boh (Sk 2,4). [...] Úžitok z Hospodinovho daru jeho služobníkovi majú jeho unavení a vyčerpaní blížni. Služobník dostáva mocné slová. Moc jeho slov zisťujú ľudia, ktorým sú tieto slová určené, pretože ich služobníckove slová podopierajú - pomáhajú im.

[...] **Ježiš** sa však nechová len ako Boh prebúdajúci uši služobníkov, ale tiež ako samotný služobník, ktorý má jazyk učeníkov, ktorým volá svojich blížnych k sebe. Ježiš má schopnosť podopierať zomdlených slovom. Na Ježišovi teda vidíme úplne dokonale naplnené, teda uskutočnené proroctvá z Izaiáša o Hospodinovom služobníkovi. Ježiš nesie úlohu služobníka. Ale je oveľa viac než Služobník - presahuje úlohu služobníka. Veď v Ježišovi medzi nás prišiel Hospodin. Boh k nám v Ježišovi prichádza v podobe služobníka. Na Ježišovi zreteľne vidíme, že Panovník Hospodin a jeho služobník je jedna a tá istá osoba.⁴

vv. 5-6: Na úlohu vyučovania, ktorá je umožnená darom jazyka, nadväzuje piaty verš, ktorý hovorí o otvorení ucha. "Ak chcete učiť efektívne druhých, musíte sa najskôr učiť sami a učenie si vyžaduje motiváciu a disciplínu. YHWH poskytuje oboje."⁵ Inak povedané, učeník musí najskôr otvoriť svoje uši Hospodinovmu slovu, aby mohol niečo komunikovať ďalej. "Ucho ako orgán počutia je vo vzťahu s Bohom tým najdôležitejším. ... viera je z počutia (Rim 10,17). Na uchu teda závisí naša viera, náš vzťah s Bohom, a ako hovorí aj služobník Hospodinov, náš stav a schopnosť pomáhať blížnym."⁶

Šiesty verš ukazuje na schopnosť služobníka znášať utrpenie: "Hospodinovo jednanie ho činí odolným voči krivdám. Verí, že Hospodin mu zjedná spravodlivosť (50,8), ba že sa o jeho spravodlivosť už postaral, a preto sa sám o svoje ospravedlnenie nijak nestará. Nie v sebe, vo svojej viere, ale v Hospodinovej pomoci nachádza silu k tomu, aby sa nebál a nepomstil sa."⁷

vv. 7-8: Aj v tretej časti je hneď na začiatku kladený dôraz na Hospodina, ktorý je pre trpiaceho služobníka zdrojom sily. Evanjeliá poukazujú na podobnosti medzi Hospodinovým služobníkom z Izaiáša a s utrpením a ponižovaním Ježiša Krista:

Ježišove **ponižovanie** je popisované Izaiášovým slovníkom vid' Mt 26,67. Pisatelia Nového zákona tým naznačujú, že v Ježišovi Kristovi ukrižovanom rozpoznávajú onoho služobníka, o ktorom hovorí Izaiáš. Ježiš tak svojím životom Izaiášove slová nie len vykladá, realizuje, ale aj napĺňa (uskutočňuje). Miera jeho utrpenia nie je daná len jeho nevinnosťou, ale tiež skutočnosťou, že ho všetci opustili (Mt 26,31) - nikto s ním toto bremeno služobníka nenesie. Pre nás z toho vyplýva, že cesta Hospodinových služobníkov v dejinách je cestou utrpenia a prehry, nie cestou úspechov a víťazstiev. Služobníci čelia bolesti a znášajú ponižovanie. ... Silu nepodliehať pomste, nebáť sa o seba a vydržať trápenie nemá človek sám

⁴ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1. str. 231.

⁵ WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Isaiah 34-66*. str. 399.

⁶ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 235.

⁷ tamtiež, str. 230.

zo seba, ale čerpá ju z Hospodinovho jednanía. ... Utrpenie nevinného je podľa Božej vôle, pretože vyhňa skúšky napovedá, že ten, kto sa v nej ocitol, je Hospodinov služobník a nasleduje Krista. Ak zdieľame s Hospodinovým služobníkom, s Kristom, rovnaký údel, sme Kristu, Hospodinovmu služobníkovi veľmi blízko. To znamená, že vo svojom trápení nie sme sami (Mt 5,12). ... Hospodinov služobník podstupuje utrpenie, necháva si páčiť ponižovanie, ale nenecháva sa zlomiť. Nereaguje vynúteným spôsobom a nejedná s nimi tak, ako oni zaobchádzajú s ním. Všetko ponižovanie akoby do seba pojal, tým zbavil všetkej moci, preznačil a zlikvidoval. Nepriateľom sa nepodarí ho vyprovokovať, zaplietť do sporov, rozpútať spor. Taký postoj je spôsob boja proti zlu. Boja, ktorý nesmie byť vedený zbraňami zlého, ale z inej pozície. Voči zlu je potrebné prejavovať **aktívne nenásilie**, nie len pasívnu rezistenciu. Ježišovo aj Izaiášovo jednanie, resp. nejednanie, ponecháva otvorený priestor Hospodinovi (Rim 12,17-21), aby mohol vyniesť spravodlivý súd. ... To vôbec nie je trpnou rezignáciou ani osobnou tvrdosťou, ale aktívnym zápasom proti zlu a veľkú odvahu viery. ... Nielenže nemá strach, nielenže nerezignuje, ale neprepadá sebaľúťosti ani túžbe po pomste. Nielenže trápenie jeho vieru neoslabí, ale je schopný **bolest'** prijať a znášať, dokonca sa jej aj vystaviť.⁸

vv. 9-11: Napriek utrpeniu, ktoré Hospodinov služobník prijíma, je vo svojej podstate nedotknuteľný. Ten, kto by s ním chcel viesť spor, neobstojí. "Znášanie a unesenie bolesti je teda prejav Božej milosti. Na takého človeka potom nikto nemá. Nie je možné ho vtiahnuť do sporov, nič si nerobí z obvinenia zo svojvôle."⁹

Až v desiatom verši sa otvorene hovorí o "služobníkovi". Počúvať hlas služobníka znamená bohabojnosť. "Kto kráča v tmách" hľadá svetlo v slovách Hospodinovho služobníka, pretože Hospodinov služobník má dar jazyka. Poslúchať služobníka znamená spoliehať sa na svojho Boha. Opozitum toho sú vo v. 11 tí, ktorí sa spoliehajú na svoje vlastné svetlo. Koniec takýchto ľudí nie je pozitívny. "Za všetko, čo urobili uľahnú v trápení."¹⁰

Pondelok: Báseň o trpiacom služobníkovi¹¹

Utorok: Kto uverí našej správe?

Streda: Neuveriteľná záchrana

Štvrtok: Obeť za vinu

(Iz 52,13 - 53,12 SEkP) ¹³*Hľa, môj služobník bude mať úspech, bude vyvýšený, vyzdvihnutý a veľmi zvelebený. ¹⁴Ako sa nad ním mnohí začudovali; jeho výzor je neľudsky znetvorený a jeho tvár sa nepodobá človeku, ¹⁵tak ho budú obdivovať mnohé národy a králi si pred ním zatvoria ústa, lebo uvidia, o čom sa im nehovorilo a spoznajú, čo nepočuli. ¹Kto uveril tomu, čo sme hovorili z počutia? Komu sa zjavilo rameno Hospodina? ²Vyrástol pred ním ako výhonok, ako koreň zo suchej zeme. Nemá podobu ani krásu, aby sme na neho hľadeli, ani výzor, aby sme po ňom túžili. ³Opovrhnutý a opustený ľuďmi, muž bolesti, ktorý poznal utrpenie, pred ktorým si zakrývajú tvár, opovrhnutý a my sme si ho nevážili. ⁴Naozaj, on niesol naše choroby a naše bolesti ho obťažili. My sme si mysleli, že je ranený, Bohom*

⁸ tamtiež, str. 237-241.

⁹ tamtiež, str. 245.

¹⁰ tamtiež, str. 247.

¹¹ Úlohu na dni Pondelok až štvrtok pojednávajú o rôznych častiach celého textu na pondelok. Preto biblické texty pre všetky tieto dni pojednáme na jednom mieste.

doudieraný a opovrhnutý. ⁵On však bol prebodnutý za naše hriechy, zdrvený za naše neprávosti. Trest, ktorý nám priniesol pokoj, spočinul na ňom a pre jeho rany sa nám dostalo uzdravenie. ⁶Všetci sme blúdili ako ovce, každý išiel svojou cestou, ale Hospodin na neho uvalil neprávosti nás všetkých. ⁷Bol trápený a on sa nechal ponižovať, neotvoril ústa, ako baránok vedený na zabitie; neotvoril ústa ako ovca, ktorá onemie pred strihačom. ⁸Zo zovretia a súdu bol vzatý. Kto uvažuje o jeho pokolení? Ved' bol vyr'atý z krajiny živých, pre nepravosť svojho ľudu bol ranený. ⁹Dali mu hrob s bezbožnými a s bohatým našiel smrť, hoci nepáchal násilie a v jeho ústach nebola leš'. ¹⁰Hospodinovi sa zapáčilo zdrviť ho utrpením. Ak položí svoj život ako obeť za vinu, uvidí potomstvo, predĺži si život a skrze neho sa podarí Hospodinov zámer. ¹¹Po útrapách svojho života uvidí svetlo, nájde uspokojenie svojim poznaním. Môj spravodlivý služobník ospravedlní mnohých, vezme na seba ich viny. ¹²Preto mu dám podiel s mnohými a s početnými si rozdelí korisť, lebo až na smrť vydal svoj život a pripočítali ho k zločincovi, hoci on niesol hriechy mnohých a prihováral sa za zločincov.

O tejto štvrtej ebedskej piesni existuje medzi odborníkmi rozsiahla diskusia s rôznorodými názormi. Otázky nie sú ani tak ohľadom aplikácie tejto piesni na Krista, ale sú spojené s identitou služobníka v čase, keď táto pieseň bola napísaná. WATTS dokonca oddeľuje služobníka od onej trpiacej osoby, pričom služobníka stotožňuje s perzským vládcom Dáriom a trpiaceho so Zerubábelom (ktorý bol zrejme Tattenajom nespravodlivo odsúdený a popravený).¹² Z historického hľadiska to môže dávať zmysel, ale Biblický text nikde priamo nehovorí, že by sa malo jednať konkrétne o Zerubábelu, či Zerubábelovho syna. My sa teda budeme na tento text opäť pozerat' objektívom novozákonných autorov, kde v Hospodinovom služobníkovi rozpoznajú Ježiša Krista.

52,13: Doslovný preklad tohto verša môže znieť: **"Hľa spôsobí úspech, môj služobník. Vyvyšuje sa a bude vyzdvihnutý a veľmi vysoký."** Prvá veta je veľmi zaujímavá tým, že služobník jedná kauzativným spôsobom (hifil slovesa *sachal*), ktorým dokáže jednať len Boh. Doslova by sa dalo povedať, že "môj služobník rozúspešňuje (ostatných)". Druhá veta prezrádza akým spôsobom toto rozúspešňovanie dosahuje. Tým, že sa vyvyšuje - toto vyvyšovanie sa však nie je v zmysle pýchy. Sloveso je v základnom stupni (*qal*), tak sa nejedná o pasívnu činnosť. Aktívne sa vyvyšuje tým, že sa stal doslova otrokom. V NZ toto vyvýšenie interpretuje Ježiš v J 12,32. "Aj keď Ježiš čaká smrť na kríži (J 12,33), nehovorí o tom, čo pripravujú ľudia, ale čo mu pripravil Boh. Je zameraný na budúcnosť, ktorú tvorí Boh. A Boh ho vyzdvihne, to Ježiš vie."¹³ Až ďalšie sloveso v druhej vete je v pasívnom tvare (*nifal*) a hovorí o tom, že "bude vyzdvihnutý". Ježiš bol vyzdvihnutý na kríži Rimanmi, ale reč je tu skôr o tom, že ho vyzdvihol Boh. Ježiš svojim vyzdvihnutím naplnil Boží plán.

52,14: Doslovný preklad: **"Tak ako mnohí budú nad ním zhrození, tak neľudsky zohavený jeho vzhľad a nie je podobný synom Adama."** Začínajú tu vychádzať na povrch Božie paradoxy. Vyvýšenie má za následok pád pod obraz človeka. Ozvenou tohto verša je v

¹² Oveľa podrobnejšie vid' "Form/Structure/Settings" in: WATTS, J. D. W. Word Biblical Commentary: *Issaiah* 34-66. str. 431-436.

¹³ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 263.

NZ Flp 2,6-8: "On, hoci mal Božiu podobu, svoju rovnosť s Bohom nepovažoval za korist', ale zriekol sa jej, keď vzal na seba podobu služobníka a stal sa podobný ľuďom a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka, ponížil sa a stal sa poslušným až na smrť, a to smrť na kríži." Ježišovo počínanie je aktívne. On vedel čo robí, vedel čo ho čaká. Aktívne sa vystavil tomu, aby stratil podobu synov Adama, a to preto, aby synovia Adama mohli opäť nadobudnúť podobu Božiu.

52,15: Doslovný preklad: **"Tak postrieka mnohé národy. Nad ním zatvoria králi svoje ústa, lebo čo im nebolo rozprávané, uvidia a o čom nepočuli, budú mať porozumenie."** Je tu použité sloveso *nzh*, ktoré znamená doslova "striekať"¹⁴. Tento výraz bol používaný pri obradnom striekaní krvou obete (napr. Lv 16,14). Výkladovo sa dá teda povedať, že krvou stýraného služobníka budú očistené mnohé národy. Podobne prekladá aj BENEŠ: "Avšak on pokropí mnohé pronárody krví."¹⁵ Služobník tu teda vystupuje v roli zástupnej obeti. Do času Ježišovho ukrižovania boli zástupné obete za človeka len symbolické, tzn. že smrť obetných zvierat bola len symbolom, predobrazom tej jedinej skutočnej obete, ktorá sa raz a navždy naplnila v Ježišovi Kristovi. Kristova krv nie je ospravedlňujúca len pre Židov, ale pre všetky národy.

Králi si zatvoria svoje ústa. "Zakryť ústa je gesto, ktorým obžalovaný pri súdnom pojednávaní dáva najavo, že je usvedčený a nehodlá ďalej vypovedať, či sa obhajovať, či odvrávať. Tí, kto si zakrývajú ústa, sú u Izaiáša králi, teda predstavitelia moci a násilia."¹⁶ Utrpenie Hospodinovho služobníka usvedčuje z viny každého človeka.

53,1: Doslovný preklad: **"Kto uverí našej správe? A nad kým bude odkryté Hospodinovo rameno?"** Hospodinovo rameno je symbolickým vyjadrením Božej moci (pomocou antropomorfizmu). Tieto dve otázky nám odhaľujú skutočnosť, že ten, kto uverí, je ten istý, nad kým sa zjavuje Božia moc. Sloveso "veriť" je v hebrejčine vždy v kauzatívnom stupni. "Veriť" je teda činnosť za ktorou stojí Hospodin. Alebo možno povedať: Prejavom Božej moci nad človekom je to, že človek "verí". O akej správe je tu reč? Akej správe má človek veriť? To, čo nasleduje ďalej od 2. verša. "Sotva kto tomu bude veriť. Ťažké k uvereniu bude to, čo sa deje s Hospodinovým služobníkom."¹⁷ Viera je Boží dar, prejav Božej moci nad človekom. V čisto ľudských silách tomu nie je možné uveriť. Viere musí predchádzať pokorenie sa pred Bohom a umožniť tak Bohu, aby odkryl nad nami svoje rameno.

53,2: Doslovný preklad: **"A vychádza ako výhonok k tváram jeho, a ako koreň z vyprahnutej zeme. Nemá podobu, ani dôstojnosť, a nemá vzhľad, aby sme sa na neho pozerali a túžili."** Opakuje sa tu téma výhonku z Iz 11,1. Tak ako z mŕtveho pňa už život nevzide, tak ani púšť (vyprahnutá zem) nevydá život. "Prúťik z pňa, rovnako ako výhonok z vyprahnutej zeme - to je obraz nádeje. Prielom života zo smrti. Z miest, odkiaľ sa už nič

¹⁴ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 100.

¹⁵ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 265.

¹⁶ tamtiež, str. 266.

¹⁷ tamtiež, str. 269.

nečaká, teda z miesta smrti, príde ten, na koho strane bude Hospodin. Odtiaľ prichádza záchrana Izraelovi."¹⁸ NZ autori v tom rozpoznali vzkriesenie Ježiša Krista. A to je niečo, čo je pre ľudskú logiku ťažko uveriteľné. V momente, keď o Ježišovej smrti a vzkriesení začal apoštol Pavol hovoriť na aténskom aeropágu, prestali ho brat' Aténčania vážne.

K druhej časti tohto verša odcitujem BENEŠOV komentár:

Páčivá tvár vyjadrovala v skorších predstavách harmonickú osobnosť. Taký človek bol a je žiadaný, obdivovaný a napodobňovaný. Dobre reprezentuje. Automaticky bol kvôli svojmu vzhľadu považovaný za dôveryhodného. Naopak strata dôstojnosti a krásy zasa predstavovala vnútornú rozorvanosť a vyvolávala nechť či opovrhnutie. Nevzhľadný nie je žiadaný ani obdivovaný. Ostatní sa zaňho hanbia. Ale u Hospodinovho služobníka tento mechanizmus neplatí. On je znetvorený tak, že vyvoláva úžas (Iz 52,14) prihliadajúcich. Jedni hovoria o tom, že má diabla, iní zase, že sa pomiatol. Vojaci "uplietli z trňov korunu, vložili mu ju na hlavu a cez ramená mu prehodili purpurový plášť" (J 19,2), aby ho ešte viac ponížili a zosmiešnili. A napriek tomu práve on je nositeľom nádeje a stelesnením života napriek vyprahnutej zemi. Práve s takým človekom je spájaná naša budúcnosť: "Zomrel síce na kríži v slabosti, ale z Božej moci je živý. Aj my sme s ním slabí, ale pre vás budeme spoločne s ním žiť z moci Božej" (2Kor 13,3-4). Tak Ježiš svojim životom vyložil zmysel Izaiášových slov.¹⁹

53,3: Doslovný preklad: **"Bol v opovržení a ľudmi zavrhnutý, muž bolesti a ten, ktorý poznal choroby, ako niekto, pred kým si zahaľuje tvár. Bol v opovržení a nevážili sme si ho."** Byť v opovržení znamená, že človek nemá v očiach druhých ľudí akúkoľvek hodnotu. V Rímskej ríši najopovrhnutiahodnejších ľudí popravovali ukrižovaním. Bola to veľmi potupná smrť aj zo židovského pohľadu. Človek, ktorý visel na dreve bol považovaný za prekliateho Bohom. Slovo *chadel*, ktoré z hebrejčiny v tomto verši prekladáme ako zavrhnutý, má svoj prvotný význam "pomínuteľný/prchavý"²⁰. To znamená, že ľudia tohto Hospodinovho trpiaceho služobníka zavrhlí ako niekoho nepotrebného pomínuteľného, ako toho, ktorého život vyprchá a nič po ňom nezostane. Zakrývanie tváre pred niekým, je prejavom odporu či hnusu. Toto sloveso však máme v jednotnom čísle, paradoxom teda je, že to nie sú ľudia, ktorí si pred ním zahaľujú tvár, ani to nie je služobník, ktorý by si sám zahaľoval tvár, ako to navrhuje Vulgáta a Septuaginta. "V Targúme, židovskej aramejskej parafráze tohto textu, je to Hospodin, ktorý si zahaľuje svoju tvár. ... Utrpenie Božieho služobníka je tým však vyostrená. Jeho bolesť je takého charakteru, že to vyzerá, ako by si sám Hospodin pred ním zakryl svoju tvár, akoby ho snád' až zavrhol."²¹ Možno práve táto skutočnosť vysvetľuje Ježišov výkrik na kríži (vid' Mk 15,34).

53,4: Doslovný preklad: **"Avšak, on znášal naše choroby. A niesol naše bolesti. A my sme si o ňom mysleli, že bol zasiahnutý, ubitý a pokorený Bohom."** Štvrtý verš zdôrazňuje smutnú skutočnosť, že Hospodinov služobník nielen, že trpí ako nevinný, on navyše trpí za naše viny. Choroba bola v Izraeli spájaná s hriechom. Ten kto bol chorý, bol považovaný za hriešnika a naopak, zdravý bol považovaný za spravodlivého (vid' J 9,2). "Hospodinov

¹⁸ tamtiež, str. 272.

¹⁹ tamtiež, str. 273.

²⁰ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 49.

²¹ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 276.

služobník niesol, uniesol a doniesol to, čo máme niest' my. Neodvrátil sa štítivo od našich chorôb. Choroby nie sú nad jeho schopnosti. Niesol to za nás tak, ako veľkňaz zástupne niesol hriechy celého národa (Ex 28,38)."²²

53,5: Doslovný preklad: "***On bol prebodnutý našimi zločinmi. Umučený našimi vinami. Na neho (dopadol) trest (pre) náš pokoj. A jeho jazvami sme uzdravení.***" V tomto verši ešte silnejšie vyniká zástupnosť jeho obete. Schválne som prekladal, že bol prebodnutý nie pre naše zločiny, ale našimi zločinmi a umučený našimi vinami. Človek totiž rád hádže vinu na druhých. Na rímskych vojakov, ktorí Ježiša popravili, alebo ako sa to stáva ešte častejšie, na Židov, ktorí ho Rimanom vydali. Pravdou však je, že sú to moje hriechy - hriechy každého jedného človeka, ktoré Krista pribili na kríž. Každý človek svojim prestupovaním Božích zákonov sa podieľa na jeho umučení. A naopak my smíme zažívať pokoj a uzdravenie, práve vďaka jeho utrpeniu, ktoré za nás znášal.

53,6: Doslovný preklad: "***Všetci sme blúdili ako ovce, každý sme sa obrátili k svojej ceste a Hospodin zasiahol v ňom vinu každého z nás.***" Tento verš potvrdzuje naše predchádzajúce závery o zodpovednosti každého z nás. Všetci sme ako ovce, ktoré zablúdili. Zablúdená ovečka ide svojou cestou a nie cestou po ktorej ju vedie pastier. Hebrejské slovo *derech*, ktoré prekladáme ako "cesta", znamená tiež "mrav, obyčaj"²³. Ten kto kráča svojou cestou je v Biblii charakterizovaný ako svojvoľník, či bezbožník (oboje sú synonymá). Znamená to, žiť svoj život bez Boha, nezávisle na Božej vôli. To je práve základná vina každého človeka, ktorú Hospodin doslova zasiahol vo vnútri svojho služobníka. Práve Ježišovo vnútorné utrpenie, ktoré prežíval v Getsemanskej záhrade, bolo možno ešte horšie, ako samotné fyzické utrpenie, ktoré vyplývalo z bičovania a popravy. "Nezúčastneným divákom sa skoro zdá, akoby Boh so svojim služobníkom jednal ako s nepriateľom (2Kor 5,21). Izaiášova výpoveď je v tomto bode tak silná, že sa v rovnakej podobe nikde inde v Novom zákone nevyskytuje (aj keď myšlienka zástupnosti zdôrazňovaná je)."²⁴

53,7: Doslovný preklad: "***A on bol zdrvený a pokorený, ale neotvára svoje ústa ako baránok k porážke privedený. A ako ovca onemie k tváram jej strihačov a neotvorí svoje ústa.***" Neotvorenie úst neznačí bezmocnosť, ale pokoru a odovzdanosť (nie tým, ktorí ho trápia, ale odovzdanosť Bohu a jeho vôli).

Izaiášova výpoveď o tichom Hospodinovom služobníkovi je v Ježišovom počínaní zreteľne stelesnená - naplnená a uskutočnená. Ježiš nereagoval, nebránil sa, nevysvetľoval, nehádaval sa, neodplácal (1Pt 2,23). Ani nehovoril o tichu! Bol ticho. Ten, ktorý je vnútorne zmierený, vyrovnaný, ktorý nemá nároky a potreby, ktorý nelipne na svojom živote ani sa nedovoľáva svojej spravodlivosti, dozrel k tichosti (Ž 39). A táto tichosť je výrazom jeho pokorenia. Tichosť s pokorou vždy súvisí. A mlčanie služobníka Ježiša bolo zmysluplnejšie, významnejšie a dôležitejšie než všetky slová žalobcov.²⁵

²² tamtiež, str. 277.

²³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. str. 40.

²⁴ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 286.

²⁵ tamtiež, str. 288.

53,8: Doslovný preklad: **"Z väzby a bez súdu bol vzatý. A o pokolení jeho kto bude premýšľať? Lebo bol vyťatý zo zeme živých, za zločin môjho ľudu (dostal) ranu."** Úvodná veta tohto verša jasne vypovedá o nespravodlivom procese. Nie je braný ohľad na služobníkovu bezúhonnosť a na jeho spravodlivosť. "Jedná sa s ním ako s bezprávnym otrokom. Následne je zbavený života - teda vyťatý zo zeme živých (Kristus zomrel)."²⁶ Toto nespravodlivé jednanie sa netýka len Hospodinovho služobníka, ale aj jeho pokolenia. "Čo je myslené jeho pokolením? Možno jeho generácia, ale skôr tí, ktorí s ním zdieľajú jeho úlohu Hospodinovho služobníka. [...] Teda tí, ktorí v tom čo žijú a činia nedôjdu ocenenia a pochopenia. [...] Tí, ktorí žijú jeho spôsobom života a na ktorých nikto neberie zreteľ (Sk 14,5)."²⁷

53,9: Doslovný preklad: **"A určuje so zločincami jeho hrob a s boháčom v smrti jeho, lebo konal nenásilne a nebola lešť v jeho ústach."** Hrob so zločincami hovorí o charaktere popravy Hospodinovho služobníka. Smrť ukrižovaním bola určená pre tých najzávažnejších zločincov, vrahov a nepriateľom ríše. Ježiš však nebol zločinec, v jeho prípade bol rozsudok úplne nespravodlivý. Kristus bol ukrižovaný medzi dvoma lotrami a tak sa aj v tomto smere na ňom naplnili Izaiášove slová. "Ježiš zomieral v spoločnosti dvoch zločincov ako jeden z nich a vedel o tom."²⁸ Aj keď bol Kristus popravený ako zločinec, nezomrel smrťou zločincov, ale jeho smrť bola obeťou. "Pretože otrok zomrel potupnou smrťou, Židia chceli, aby bol tiež potupne pochovaný spolu so zlodejmi (porov. J 19,31), ale namiesto toho bol pochovaný s bohatými, so ct'ou, v hrobe, ktorý mu venoval bohatý Jozef z Arimatie (Mt 27,57-60; Mk 15,42-46; Lk 23,50-53; J 19,38-40)."²⁹

53,10: Doslovný preklad: **"A Hospodin si prial (mal záľubu/záujem) umučit' ho, spôsobením choroby. Keď položí dušu jeho (za) vinu, uvidí potomstvo a spôsobí predĺženie dní a zámer (záľuba) Hospodinov sa v jeho ruke podarí."** Sloveso *chfc* na začiatku verša a z neho odvodené slovo *chefec* na konci verša, rámuje tento text. Toto slovo vyjadruje "prianie, záľubu, vôľu, zámer"³⁰. Použitie tohto výrazu neznamena, že by mal Hospodin sadistické sklony. Ale jednoducho vyjadruje, že smrťou Hospodinovho služobníka bola naplnená Hospodinova vôľa - jeho zámer. Zámerom však nie je niekoho usmrtiť, ale naopak všetkých zachrániť (viď J 6,40). "Je potrebné si uvedomiť, že Hospodin neriadi svet k záhube, ani nevedie človeka do bezprávia, ale tým, čo sa nám ako bezprávie javí, vedie k spravodlivosti. Pretože všetko to, čo sa Božiemu služobníkovi deje, je pre naše uzdravenie (Iz 53,5), pre odpustenie vín."³¹

43,11: Doslovný preklad: **"Z útrap jeho duše vidí, sýti sa. Vo svojom poznaní spravodlivý služobník ospravedlní mnohých a ich viny on nesie."** Hospodinov služobník sa nasýti a pohľadom pokochá ovocím, ktoré vzíde z jeho útrap, ktoré teraz prežíva. Týmto

²⁶ tamtiež, str. 291.

²⁷ tamtiež, str. 291.

²⁸ tamtiež, str. 293.

²⁹ MACARTHUR, John. Starý zákon: komentár verš po verši. str. 881.

³⁰ PÍPAL, Blahoslav. Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu. str. 56.

³¹ BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova prorockví pro každodenní zamyšlení. str. 295.

ovocím je ospravedlnenie hriešnikov. "Jednou jedinou obeťou služobníka bude otázka hriechu uspokojivo vyriešená."³² Ježišova spravodlivosť nie je len v jeho bezhriešnosti. "Jeho spravodlivosť má moc. Jeho spravodlivosť nie je iba pre neho, ale pre nás. Jeho spravodlivosť z nás činí spravodlivých (1Pt 3,18)."³³

43,12: Doslovný preklad: "*Preto mu dávam vo veľkých zástupoch delenie koristi, pretože vylial k smrti svoju dušu a s hriešnikmi bol započítaný, hriech mnohých niesol a upadol medzi zločincov.*" Opäť tu máme zopakovaný motív zástupnosti jeho obeť. "My sme prestúpili a on bol vydaný k potrestaniu. Naše neprávosti boli prišité jemu. Niesol následky našej nevery."³⁴

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Ozvěny Izaiášova volání: *Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. Praha: Návrat domů, 2012. 431 s. ISBN 978-80-7255-280-1.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Praha: Advent-Orion, 2003. 630 s. ISBN 80-7172-865-9.

MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. ISBN 978-80-87587-17-1.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

WATTS, J. D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. vol. 25. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 720 s. ISBN 978-0-310-58852-8.

³² MACARTHUR, John. *Starý zákon: komentář verš po verši*. str. 881.

³³ BENEŠ, Jiří. *Ozvěny Izaiášova volání: Slova Izaiášova proroctví pro každodenní zamyšlení*. str. 299.

³⁴ *tamtiež*, str. 307.